

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE



MÄNNISKORÄTTSCENTRET

Verksamhetsberättelse 2020

MÄNNISKORÄTTSCENTRET
VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2020

Förord	4
Del I	
Människorättscentret	6
Människorättscentret	6
Människorättsdelegationen	8
Nationella människorättsinstitutionen (NHRI)	9
Internationell verksamhet	9
Del II	
Allmän uppföljning av hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses	11
Uppföljning är en förutsättning för främjande arbete	11
Uppföljning av genomförandet av internationella människorättskonventioner	12
Internationell verksamhet	12
Del III	
Allmänt främjande av grundläggande fri- och rättigheter samt mänskliga rättigheter	13
Människorättsfostran och -utbildning	13
Yttranden och publikationer	14
Evenemang och informationsförmedling	16
Del IV	
Rättigheter för personer med funktionsnedsättning	17
Oberoende mekanism i artikel 33.2 I fn:s funktionsrättskonvention	17
Främjande och uppföljning av tillgodoseendet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning	17
Samarbete med människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning och teamet för personer med funktionsnedsättning vid jo:s kansli	19
Internationell verksamhet	19
Del V	
Äldres rättigheter	20
Intressegruppsarbete med medborgarsamhället och myndigheterna	20
Projekt som främjar äldres rättigheter	21
Utbildning, kommunikation och påverkan	21
Företagsansvar och företag inom social- och hälsovårdsbranschen	22
Internationell verksamhet	22
Bilagor	
Bilaga 1. Människorättscentrets personal 2020	23
Bilaga 2. Människorättsdelegationens medlemmar 2020-2024	23
Bilaga 3. Sektionernas medlemmar	25

Förord

COVID-19-pandemin i början av 2020 förändrade världen – och även Finland. Konsekvenserna och åtgärderna som pandemin ledde till berörde alla och hela samhället. Särskilt på våren 2020, inför det nya och främmande hotet, var det krisläge och spänd stämning även i Finland.

Under våren följde jag noga med riksdagens behandling av lagar som gällde undantagsförhållandena och regeringens dagliga kriskommunikation. När jag promenerade hemåt efter jobbet på folktomma gator i Helsingfors, tänkte jag ofta på mina erfarenheter från krishanteringsuppdrag i det forna Jugoslavien i mitten av 90-talet. Även om situationen nu var en annan, kändes några av mina iakttagelser bekanta. Det som fick mig att dra paralleller var begränsningarna av rörelsefriheten, människors rädsla, osäkerheten inför framtiden och skuldbeläggandet av olika grupper för att sjukdomen sprids.

Stängningen av Nylands gränser för några veckor var en hård begränsningsåtgärd. Därutöver stängde man landets yttre gränser och uppmanade människor att undvika inrikesresor. Rekommendationerna gavs i en starkt förpliktande form. En del människor var för begränsningarna och krävde fler, medan andra förnekade coronavirusets existens. Sjukdomen konstaterades vara farligast för äldre människor, men begränsningarna hade också en kraftig inverkan på ungdomars och barns tillvaro. Vissa yrkesgrupper löpte en hög risk

att insjukna medan andra distansarbetade från sina stugor. Pandemin och de till den relaterade begränsningarna behandlade inte alltid alla människor jämlikt. Vi insåg snabbt att Finland, trots sin krisberedskap, till syvende och sist inte var helt förberett inför en kris som coronapandemin. Det här gällde även hur man beaktade de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i en undantagssituation.

I mars övergick Människorättscentret nästan helt till att arbeta på distans i enlighet med riksdagens anvisningar. Trots de rådande omständigheterna kunde Människorättscentrets verksamhet fortsätta smidigt och trots alla utmaningar har personalens ork varit på en god nivå. Vi har hållit tät kontakt under hela pandemin.

Begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och effekterna av detta var högaktuella i Människorättscentrets och dess människorättsdelegations verksamhet under hela året. I och med det granskade vi och delegationen hur coronapandemin påverkat tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt rättsstaten, både i Finland och på annat håll. Utifrån dessa bedömningar gav vi rekommendationer till regeringen i början av 2021. Även om pandemin har varit en prövning för alla människor, liksom för samhällets hälso- och sjukvårdsfunktioner,

framgår det tydligt att sårbara människor har lidit mer av situationen. Det finns en risk för att verkningarna hopar sig och leder till bestående försämringar i tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Utvärderingen av effekterna måste fortsätta inom eftervården av pandemin och de korrigerande åtgärderna måste stärkas ytterligare.

De grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna har diskuterats och ventilerats rätt intensivt under pandemin. Att en så viktig sak har fått uppmärksamhet är i och för sig positivt. Samtidigt har det framkommit brister i kännedomen om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, även på myndighetshåll. De som hade förväntat sig entydiga svar om de mänskliga rättigheterna har blivit besvikna. Innehållet i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna måste tolkas och värderationerna mellan rättigheterna avvägas. En fråga kan ha flera olika svar – särskilt när det är fråga om en ny situation. När det var kris glömde vi bort att vi inte var ensamma i situationen. Det internationella och europeiska samarbetet kring de mänskliga rättigheterna kunde ha varit starkare. De internationella människorättsorganens riktlinjer kunde ha varit till hjälp när man sökte svar på svåra frågor gällande grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter. Ändå vände man sig inåt och

stängde gränserna även på ett mentalt plan.

På det hela taget har Finland ändå klarat sig bra. Coronaläget är på väg att bli bättre nu på våren 2021. Stabiliteten i samhället har bevarats, institutionerna har fungerat även under undantagsförhållandena och rättsstatens principer har i regel kunnat följas. Nu är det dags att se över hur kristålligheten kan stärkas. I den diskussionen måste rättsstaten och de grundläggande och mänskliga rättigheterna stå i centrum.

Efter ett exceptionellt år vill jag rikta ett varmt tack till mina arbetskamrater vid Människorättscentret för hög motivation, god attityd och flexibilitet i arbetet och för medverkan i gemenskapen. Jag vill också tacka medlemmarna i Människorättsdelegationen, kollegerna vid justitieombudsmannens kansli och alla samarbetspartner för ett gott samarbete under svåra förhållanden.

4.5.2021

Sirpa Rautio

Direktör, Människorättscentret

1 Människorättscentret

Människorättscentret

Människorättscentrets budget 2020 var 855 000 euro. Människorättscentret hade sju ordinarie tjänster år 2020: direktör, fem sakkunniga och administrativ assistent. År 2019 fick Människorättscentret två visstidsanställda sakkunniga för att främja och följa upp äldre personers rättigheter, och i början av 2020 blev dessa tjänster ordinarie. Utöver de ordinarie tjänstemännen arbetade en visstidsanställd biträdande sakkunnig vid Människorättscentret. I utredningsprojekten anställdes tre forskningsassistenter med olika långa uppdrag.

Människorättscentrets verksamhetsplan för 2020 godkändes i december 2019. Människorättscentret bedömde att man uppnått de uppställda målen väl, även om coronapandemin som spred sig i början av året hade en betydande inverkan på verksamhetsmiljön och centret i mars övergick till att arbeta nästan helt och hållet på distans, med undantag för direktören.¹ Verksamhetsberättelsen liksom verksamhetsplanen godkänns av Människorättsdelegationen.

Under året följde Människorättscentret intensivt upp konsekvenserna av covid-19-pandemin och undantagsförhållandena för de grundläggande fri- och rättigheterna och de

mänskliga rättigheterna. En särskild temasida om ämnet sammanställdes på centrets webbplats. Uppföljningen utvecklades även på annat sätt under året: år 2021 tar man i bruk ett nytt uppföljningsverktyg som centret utvecklat och arbetsprocesserna för uppföljningen etableras.

Centret fortsatte starkt sin verksamhet i fråga om uppföljning och främjande av rättigheterna för både personer med funktionsnedsättning och äldre personer. Målet med verksamheten är bland annat att främja delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning, öka medvetenheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning samt stärka det juridiska perspektivet i verksamhet, beslutsfattande och allmänna attityder när det gäller äldre personer.

Delområden inom främjandet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är utbildning, forskning, information och främjande av samarbete kring dessa. Människorättscentrets utbildningsprojekt för grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter fortskred väl och man förberedde utbildningshelheter om nya teman på centrets webbplats. Samarbetsprojektet med Helsingfors universitet och justitieministeriet utvärderades i samråd i slutet av juni 2020, innan projektet avslutades planerligt. Rapporteringen om projektets resultat visade tydligt att verksamheten hade uppfyllt de uppställda målen. Man beslöt tillsammans att fortsätta

1 <https://www.manniskorattscentret.fi/publikationer/verksamhetsberattelser-och-verks/>

projektet fram till mitten av 2021.

Människorättscentrets forsknings- och utredningsarbete tog ett kliv framåt och man skapade nya samarbetspartnerskap med forskningsinstitut och forskare inom området.

Människorättscentret deltog i ett flertal arbetsgrupper och nätverk, såsom statsrådets nätverk för grundläggande och mänskliga rättigheter och den arbetsgrupp som utvecklar indikatorer för nätverket, utrikesministeriets delegation för internationella frågor om mänskliga rättigheter samt arbetsgrupper och styrgrupper som behandlar människorättsutbildning, diskriminering och rättigheter för personer med funktionsnedsättning och äldre personers rättigheter.

Människorättscentret kommunicerade och informerade aktivt om aktuella teman med anknytning till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i sina olika kommunikationskanaler och även riktat till intressentgrupperna.

Människorättscentret deltog i internationellt och europeiskt samarbete i tematiska arbetsgrupper inom människorättsinstitutionernas nätverk. Centrets expert var ordförande för ENNHRI:s juridiska arbetsgrupp. Centret stödde stärkandet av rättsstatsarbetet i ENNHRI:s verksamhet och de nationella människorättsinstitutionernas första gemensamma rapportering gällande rättsstaten, i vilken Människorättscentret skrev ett inlägg som gällde Finland.

Människorättscentrets direktör Sirpa Rautios period som ordförande för förvaltningsrådet för EU:s byrå för grundläggande rättigheter upphörde sommaren 2020. Leena Leikas, sakkunnig vid Människorättscentret, valdes genom en öppen ansökan till suppleant vid förvaltningsrådet och Människorättsdelegationens medlem professor Tuomas Ojanen till ordinarie medlem. Länken mellan Människorättscentret och byrån för grundläggande rättigheter förblir således stark.

Människorättscentret har som uppgift att:

- främja information, utbildning, fostran och forskning om de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna
- följa upp hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses och göra utredningar om dem
- ta initiativ och ge utlåtanden för att främja och tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna
- delta i det europeiska och internationella samarbetet för att främja och trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna
- sköta andra motsvarande uppgifter som anknyter till att främja och tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt
- främja, skydda och övervaka genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- ge särskild prioritet åt att främja, skydda och följa upp tillgodoseendet av äldre personers rättigheter.

Människorättsdelegationen

Den andra människorättsdelegationen i ordningen avslutade sin verksamhet i mars 2020. Mandatperiodens sista möte drogs in på grund av undantagssituationen som berodde på coronapandemin. Delegationens medlemmar svarade på en enkät i slutet av 2019 och utvärderade sina arbetssätt, medlemmarnas roll och effekterna av delegationens arbete under den avslutade perioden. Överlag önskade medlemmarna mer tid för diskussion och nätverkande, att man koncentrerar sig på utvalda teman samt fler ställningstaganden, evenemang och utbildning.

Den tredje människorättsdelegationen i ordningen inledde sin fyra år långa mandatperiod den 1 april 2020. Man ansöker om att bli medlem i delegationen genom en öppen ansökan. Medlemmarna utnämns av riksdagens justitieombudsman. Under denna ansökningsomgång var antalet sökande fler än någonsin tidigare, över 130. Delegationen har 38 medlemmar, inklusive specialombudsmän samt representanter för de högsta laglighetsövervakarna och Sametinget. Direktören för Människorättscentret är ordförande för delegationen och arbetsutskottet. Delegationen valde på sitt första möte våren 2020 delegationsmedlemmen Esa livonen till vice ordförande för en två års period.

Människorättsdelegationen inledde sitt arbete med en enkät om medlemmarnas önskemål gällande verksamhetssätt och vilka ämnen som ska behandlas. Medlemmarna lyfte bland annat fram allmän påverkan på såväl människorättspolitiken som det politiska beslutsfattandet, samt pandemins inverkan på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Medlemmarna intresserade sig också för klimatförändringens inverkan på de mänskliga rättigheterna, företagens ansvar för de mänskliga rättigheterna, urfolksrättigheter, våld mot kvinnor, äldre och funktionsnedsatta personers självbestämmanderätt samt den allmänna uppföljningen av

Människorättsdelegationens ställningstagande

Coronapandemin har betydande konsekvenser för tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna - Människorättsdelegationen gav rekommendationer för tryggande av rättigheterna

situationen för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Människorättsdelegationens verksamhet under 2020 fokuserade på fyra teman och tillgodoseendet av rättigheter i anslutning till dessa under coronapandemin: rättsstatsutvecklingen, barns och ungas rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning och äldre personer samt våld mot kvinnor. Delegationen gav regeringen rekommendationer i anslutning till dessa i slutet av året, och Människorättscentret sammanställde och publicerade en rapport utifrån rekommendationerna med titeln *Coronapandemins inverkan på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna - Människorättsdelegationens rekommendationer*.

Följande permanenta sektioner är verk samma under delegationen: arbetsutskottet, sektionen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, dvs. Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning (VIOK) och sektionen för äldre personers rättigheter. Arbetsutskottet medverkar i beredningen av delegationens möten.

Nationella människorättsinstitutionen (NHRI)

Människorättscentret och dess människorättsdelegation bildar tillsammans med riksdagens justitieombudsman Finlands nationella människorättsinstitution.²

Människorättscentret främjar och följer upp tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och främjar samarbetet mellan aktörer inom området, i synnerhet i Människorättsdelegationens verksamhet. Till dess lagstadgade uppgifter hör internationellt och europeiskt människorättsarbete. Människorättscentrets behörighet omfattar också den privata sektorn, såsom företag.

Människorättsdelegationen främjar information och samarbete mellan olika aktörer, behandlar vittsyftande och principiellt viktiga frågor i fråga om grundläggande fri- och rättigheter och godkänner årligen Människorättscentrets verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.³

Riksdagens justitieombudsman övervakar lagligheten i myndigheternas verksamhet samt tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna bland annat genom att undersöka klagomål, göra egna initiativ och utföra inspektioner.⁴

Det internationella nätverket för människorättsinstitutioner GANHRI (Global Alliance of National Human Rights Institutions⁵) beviljade Finlands nationella människorättsinstitution A-status på ansökan år 2019. A-status, som gäller fem år åt gången, beviljades första gången 2014. I och med A-statusen har Finlands nationella människorättsinstitution yttranderätt i FN:s råd för mänskliga rättigheter och rösträtt i GANHRI. Människorättscentret representerar i

regel Finlands nationella människorättsinstitution i nätverk av människorättsinstitutioner och i annat internationellt och europeiskt människorättsarbete. Justitieombudsmannen deltar i europeiskt och internationellt samarbete mellan justitieombudsmännen.

Sirpa Rautio fortsätter som direktör för Människorättscentret även under nästa mandatperiod. Mandatperioden på fyra år började 1.3.2020. Riksdagens justitieombudsman utnämner direktören efter att ha hört grundlagsutskottet.

De nationella människorättsinstitutionerna (National Human Rights Institutions, NHRIs) uppfyller Parisprinciperna⁶ som antogs i FN:s generalförsamling 1993:

- De har inrättats genom lag.
- De är självständiga och oberoende.
- De är pluralistiska till sin sammansättning.
- De ska främja och skydda de mänskliga rättigheterna.
- De ska garanteras tillräckliga utredningsbefogenheter och resurser samt behörighet att sköta sina uppgifter.

6 <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfNationalInstitutions.aspx>

2 <https://www.manniskorattscentret.fi/om-oss/nationella-manniskorattsinstitut/>

3 <https://www.manniskorattscentret.fi/om-oss/manniskorattscentret/>

4 <https://www.oikeusasiamies.fi/sv/web/guest/ea>

5 <https://ganhri.org/>

Internationell verksamhet⁷

År 2020 deltog Människorättscentret aktivt i samarbetet mellan nationella människorättsinstitutioner i temaarbetsgrupperna för Europeiska nätverket för nationella människorättsinstitutioner (ENNHRI).

Centret samarbetade tätt med Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter i fråga om utredningsprojekt. Ett av årets centrala teman för det europeiska samarbetet var coronapandemins inverkan på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Michael O’Flaherty, direktör för Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, hördes kring detta tema vid människorättsdelegationens öppna möte i september 2019. I september publicerade Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter en rapport om de nationella människorättsinstitutionernas ställning och verksamhet i EU samt i norra Makedonien och Storbritannien⁸. Människorättscentret deltog i rapportens beredning, varmed verksamheten för Finlands nationella människorättsinstitution fick god synlighet i rapporten.

7 <https://www.manniskorattscentret.fi/om-oss/internationellt-samarbete/>

8 <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/strong-effective-nhris>

2 Allmän uppföljning av hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses

Uppföljning är en förutsättning för främjande arbete

Med allmän uppföljning av de mänskliga rättigheterna avses insamling av information om hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses, analys av informationen och upprätthållande av en aktuell lägesbild.⁹ Utifrån den informationen som samlas in kan man bedöma hur man bäst främjar det faktiska tillgodoseendet av rättigheterna. På basis av uppföljningsuppgifterna kan man bedöma hur rättigheterna tillgodoses formellt och i verkligheten bland olika personer och grupper. Uppföljningen grundar sig på samarbete och utnyttjande av befintlig tillförlitlig information och egna utredningar som görs enligt möjligheter och behov. Erfarenhetsbaserad information samlas in bland annat med hjälp av enkäter.

Problemet med uppföljningen av de mänskliga rättigheterna i Finland är att informationen är bristfällig och splittrad, vilket beror både på de knappa resurser som anvisats för uppföljningen och på att fältet av människorättsaktörer är splittrat. Människorättscentret utvecklade sitt eget uppföljningsarbete systematiskt under året. Målet är att centret ska ha en heltäckande lägesbild och ett kunskapsunderlag om situationen vad gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland.

För detta ändamål har Människorättscentret under 2020 utarbetat en uppföljningsplattform

och ett verktyg som skapar tekniska förutsättningar för systematisk och kontinuerlig uppföljning av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Uppföljningen omfattar ett brett spektrum av olika grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter samt teman. Man strävar efter att följa upp rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och äldre personer enligt hur rättigheterna tillgodoses. Nya teman läggs till uppföljningen när situationen för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna förändras, enligt resurser eller om centret får nya uppgifter.

Människorättscentret följde upp rättsstatsutvecklingen och diskussionen kring den både i Finland och i Europa och deltog våren 2020 för första gången i Europeiska kommissionens nya granskning av rättsstaten och i ENNHRI:s gemensamma rapport. Kommissionens rapport¹⁰ publicerades hösten 2020.

Hösten 2020 inledde Människorättscentret en utredning om tillämpningspraxisen av 106 § i grundlagen om domstolarnas skyldighet att i enskilda fall låta bli att tillämpa bestämmelser i lagen när de står i uppenbar konflikt med grundlagen. Utredningen publiceras i början av 2021. Människorättscentret sammanställde också observationer om hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodosågs 2019. Sammanställningen publiceras i början av 2021.

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_fi

⁹ <https://www.manniskorattscentret.fi/uppfoljning/>

Uppföljning av genomförandet av internationella människorättskonventioner

Människorättscentret deltar i den periodiska rapporteringen om människorättskonventionerna genom att lämna yttranden och närvara vid utfrågningar, informera om de rekommendationer som besöksorganen gett samt bevaka att rekommendationerna och besöksorganens avgöranden verkställs. Människorättscentret uppmantrar och stöder medborgarorganisationer att delta i rapporteringen med sina egna utlåtanden och samarbetar med dem.

Ett internationellt samarbetsprojekt, som sedan 2019 följer upp effekterna av FN:s besöksorgan för konventioner i 20 olika länder fortsatte under 2020. Finlands andel, som på uppdrag av Människorättscentret skrevs av Merja Pentikäinen, färdigställdes i slutet av året. Projektets slutresultat publiceras i bokform 2021.

Regeringen lämnade sin periodiska rapport till FN om verkställandet av TSS,¹¹ KP,¹² CAT,¹³ och CEDAW¹⁴-konventionerna 2020. Regeringen uppdaterade också sin grundrapport för FN (Common Core Report¹⁵). Människorättscentret deltog i rapporteringsomgångarna genom att på förhand lämna material och förslag till frågor och rekommendationer till FN-kommittéerna. Regeringen rapporterar till Europarådet om genomförandet av den europeiska sociala stadgan.

Regeringen fick under året rekommendationer gällande brister i verkställandet av

Europarådets stadga om regionala språk eller minoritetsspråk (språkstadgan). Avtalsparterna i Istanbulkonventionen gav också rekommendationer till Finland.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen, skolmorden i Kauhajoki) och Europeiska kommittén för sociala rättigheter (begränsning av barnens rätt till småbarnspedagogik, lönejämställdhet mellan könen) gav avgöranden gällande individuella och kollektiva klagomål i Finland.

Internationell verksamhet

ENNHRI:s rättsliga arbetsgrupp sammanträdde två gånger under året. Det centrala temat för arbetet, utöver de konsekvenser för de mänskliga rättigheterna som pandemin orsakat, var att slutföra ENNHRI:s processer och anvisningar för att göra inskrifandena vid Europadomstolen. Dessutom ordnade arbetsgruppen European Implementation Network och Europarådets avdelning för verkställighet av domar ett utbildningswebbinarium i fyra delar för personalen vid de nationella människorättsinstitutionerna, som handlade om effektivt nationellt genomförande av Europadomstolens domar¹⁶.

16 <http://ennhri.org/our-work/topics/democracy-and-rule-of-law/webinar-series-enhancing-nhris-capacity-for-effective-implementation-of-judgments-of-the-european-court-of-human-rights/>

11 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/maaraaikaisraportointi-yk-en/raportoinnin-aikataulut/tss/>

12 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/maaraaikaisraportointi-yk-en/raportoinnin-aikataulut/kp/>

13 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/maaraaikaisraportointi-yk-en/raportoinnin-aikataulut/cat/>

14 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/maaraaikaisraportointi-yk-en/raportoinnin-aikataulut/cedaw/>

15 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=HRI%2fCORE%2fFIN%2f2020&Lang=en

3 Allmänt främjande av grundläggande fri- och rättigheter samt mänskliga rättigheter

Människorättsfostran och -utbildning¹⁷

Inom lärarutbildningen vid Pedagogiska fakulteten vid Helsingfors universitet fortsatte på Människorättscentrets initiativ och med partiell finansiering av centret projektet Mänskliga rättigheter, demokrati, värderingar och dialog inom fostran, vars syfte är att stärka kunskaperna om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna¹⁸.

År 2020 låg tyngdpunkten på att stärka den allmänna demokrati- och människorättsfostran i lärarutbildningen, utarbeta en broschyr om situationen (på finska, svenska och engelska), utarbeta utbildningar och material om mänskliga rättigheter särskilt för utbildningsväsendet¹⁹, stärka forskningen och stöda det nationella högskolenätverket. Broschyren och projektets resultat presenterades också i Educa 2020 för aktörer inom undervisning och fostran.

Lärarutbildningens projekt har handlat om utbildning i grundläggande fri- och rättigheter, mänskliga rättigheter samt människorättsfostran som en del av flera av universitetets kurser inom Pedagogiska fakultetens kandidat- och magisterstudier. Specialkursen som pilottestades i ett tidigare skede av projektet 2019 vidareutvecklades 2020. Kursen används vid olika högskolor som en del av undervisningsutbudet.

17 <https://www.manniskorattscentret.fi/utbildning/>

18 <https://www2.helsinki.fi/sv/projekt/manskliga-rattigheter-demokrati-varderingar-och-dialog-inom-fostran>

19 <https://www2.helsinki.fi/sv/projekt/manskliga-rattigheter-demokrati-varderingar-och-dialog-inom-fostran/publikationer>

Människorättscentrets föreläsningsserie och utbildningsmaterial om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Föreläsningsserien och annat utbildningsmaterial finns tillgängliga på centrets egen webbplats²⁰, statens digitala utbildningsplattform eOppiva²¹, Utbildningsstyrelsens webbplats²², Helsingfors universitets webbplats²³ samt i Europeiska kommissionens vuxenutbildningsportal EPAL²⁴. Under året utökades webbplatsens innehåll med nytt material om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Projektet överlappades av Demokratiprogrammet 2025, som inleddes av justitieministeriet år 2020²⁵. En av prioriteringarna i programmet är demokrati- och människorättsfostran i

20 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeuskoulutus/luentosarja/>

21 <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/ihmisoikeudet/>

22 <https://www.oph.fi/sv/manniskoratts-och-demokratifostran>

23 https://www2.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/demokrati_och_manniskorattsfostran_i_finland.pdf

24 <https://epale.ec.europa.eu/fi/resource-centre/content/viisi-luentoa-perus-ja-ihmisoikeuksista>

25 <https://oikeusministerio.fi/sv/demokratiprogram-2025>

lärarutbildningen. Människorättscentret och projektet har varit aktuella och har medverkat i justitieministeriets koordineringsgrupp Demokrati- och människorättsfostran och ungas delaktighet (DINO II)²⁶ samt i styrgruppen för demokrati- och människorättsfostran 2020–2023, som koordineras av undervisnings- och kulturministeriet²⁷.

Ett samarbetsprojekt som genomförs vid Helsingfors universitet inleddes som en del av UNESCO-professuren Values, Dialogue and Human Rights in Education, som också har utgjort ramarna för inledningen av forskning om hur människorättsfostran genomförs i lärarutbildningen och i UNESCO-skolor. Forskningsarbetet har också innefattat kontakt med internationella forskningsgrupper ur ett potentiellt samarbetsperspektiv. Stärkandet av det inhemska samarbetet ledde till ett treårigt (2021–2024) pedagogiskt forskningsprojekt, där människorättsfostran är ett av underprojekten. Projektet finansieras av Konestiftelsen. Projektsamarbetet upphör i mitten av 2021, men samarbetet kommer att fortsätta på olika sätt mellan projektets parter.

²⁶ <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM030:00/2020>

²⁷ <https://minedu.fi/sv/projekt?tunnus=OKM035:00/2020>

Yttranden och publikationer

Människorättscentret avger yttranden antingen på basis av begäran eller på eget initiativ om teman i anslutning till sin verksamhet och om strukturella frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Människorättscentrets publikationer 2020²⁸

- Människorättscentrets verksamhetsberättelse 2019
- Tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna i Finland - samlade observationer
- Coronapandemiens inverkan på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna - Människorättsdelegationens rekommendationer

²⁸ <https://www.ihmisoiikeuskeskus.fi/julkaisut/>

Människorättscentrets yttranden 2020

- Yttrande om förslag till rekommendation om mätning av äldre personers funktionsförmåga i samband med utredning av servicebehovet (på finska) (23.1.2020)
- Yttrande om grunderna för specialyrkesexamen i åldringsarbete (på finska) (3.4.2020)
- Yttrande om förslag till ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (på finska) (3.4.2020)
- Yttrande om utkast till tilläggsprotokoll till Europarådets konvention gällande mänskliga rättigheter och biomedicin (på finska) (22.5.2020)
- Yttrande om mellanrapporten från arbetsgruppen för digitala metoder inom eftervården av coronaviruskrisen (på finska) (22.6.2020)
- Yttrande om utkast till kvalitetsrekommendation för äldre 2020-2023 (på finska) (25.6.2020)
- Svar på FN:s enkät om coronapandemins konsekvenser för de mänskliga rättigheterna (på finska) (26.6.2020)
- Yttrande om revidering av lagstiftningen gällande servicehelhet för äldre personer (på finska) (30.6.2020)
- Yttrande för behandling av regeringens periodiska rapport om genomförandet av FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (på finska) (31.8.2020)
- Yttrande om det preliminära utkastet till reglering av palliativ vård och vård i livets slutskede (på finska) (7.9.2020)
- Yttrande om förslag till FN-konvention om företag och mänskliga rättigheter (på finska) (9.9.2020)
- Yttrande om utkast till regeringens proposition med förslag till lag om åldringsombudsman (på finska) (11.12.2020)
- Yttrande om utkast till regeringens proposition om fördelningen av åligganden mellan justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman (på finska) (23.12.2020)
- Yttrande om förslag till ändring av förordningen om inrättande av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (på finska)

Evenemang och informationsförmedling

Att ordna olika evenemang för allmänheten eller sakkunniga är för Människorättscentret ett viktigt sätt att sprida information och utbilda om aktuella frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. År 2020 minskade antalet egna evenemang avsevärt jämfört med tidigare år på grund av coronapandemin. På grund av de begränsningar som pandemin medförde ordnades tillställningar och möten endast via nätförbindelse.

På Människorättscentrets webbplats samt på Twitter- och Facebook-kontot publicerades meddelanden, utlåtanden samt nyheter och översikter om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Nyheter publicerades om Människorättscentrets verksamhet samt om nationella och internationella teman och evenemang i anslutning till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. En omfattande och uppdaterad temasida med information om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i anslutning till coronapandemin sammanställdes på Människorättscentrets webbplats.²⁹ År 2020 började man förnya webbplatsen så att den blev mer tillgänglig.

Information om olika människorättsteman, såsom rättigheter för personer med funktionsnedsättning och äldre personer, gavs också genom riktad kommunikation. (Se dessutom del IV och V.) Den här gången kunde man inte hålla den traditionella informationskampanjen i riksdagen under veckan för mänskliga rättigheter (3.12-10.12.2020) på grund av coronarestriktionerna. Människorättscentret gick dock ut med information på sociala medier på FN:s internationella dag för personer med funktionsnedsättning (3.12) och människorättsdagen (10.12).

Människorättscentrets evenemang 2020:

- Nätkonferensen Youth, Climate Change, and the European Court of Human Rights i samarbete med Tammerfors universitet och forskningsprojektet ALL-YOUTH - Alla unga vill bestämma över sitt eget liv, 27.11.2020
- Webinarium om reformen av handikappservicelagen i samarbete med riksdagens samarbetsgrupp för funktionshinderärenden (VAMYT), 2.12.2020.

²⁹ <https://www.manniskorattscenret.fi/covid-19/>

4 Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Oberoende mekanism i artikel 33.2 i FN:s funktionsrättskonvention

Enligt artikel 33.2 i FN:s funktionsrättskonvention ska de stater som har ratificerat konventionen utnämna eller upprätta en oberoende mekanism för att främja, skydda och följa upp genomförandet av konventionen. I Finland sköter den nationella människorättsinstitutionen (NHRI), som består av Människorättscentret och dess människorättsdelegation, uppgifterna i den oberoende mekanismen tillsammans med justitieombudsmannen.

Människorättscentret och myndigheterna (SHM och UM) vid den nationella kontaktinstans som avses i artikel 33.1 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning sammanträdde regelbundet under verksamhetsperioden. Syftet med mötena är att utbyta information och stärka samarbetet mellan myndigheter. Under året diskuterades särskilt tryggheten av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning under coronapandemin och beredningen av ett nationellt handlingsprogram för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Främjande och uppföljning av tillgodoseendet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Människorättscentrets tyngdpunkt i arbetet med personer med funktionsnedsättning är att främja deras delaktighet i samhället, öka medvetenheten om deras rättigheter samt följa upp tillgodoseendet av dessa rättigheter.

När coronapandemin började våren 2020 anpassade Människorättscentret arbetet med rättigheter för personer med funktionsnedsättning så att det motsvarade den förändrade situationen. Verksamheten beaktade problem som gjorde sig gällande för personer med funktionsnedsättning i och med pandemin. Med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna behandlade temasidan bland annat begränsningar i rörelsefriheten och umgängesrätten, tryggheten av social- och hälsovårdstjänster, skydd och säkerhet för andra personer som behöver hjälp, jämlik tillgång till information och lika rätt till vård. Temasidorna sammanställde information, anvisningar och rekommendationer som myndigheterna utarbetat under pandemin, samt olika organisationers ställningstaganden bland annat om problem med rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Människorättscentret var sakkunnigmedlem i delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (VANE). Delegationen

fokuserade under mandatperioden på beredningen av det nationella handlingsprogrammet för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Människorättscentret deltog i ett diskussionsmöte som utvärderade utkastet till handlingsprogrammet och lyfte bland annat fram behovet av att effektivisera handlingsprogrammets åtgärder för att bekämpa diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Dessutom föreslog centret att anteckningarna om beredskap för exceptionella situationer ska förstärkas, att personer med funktionsnedsättning med romsk bakgrund ska beaktas i handlingsprogrammet och att åtgärder som stöder delaktigheten i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning ska förstärkas.

En sakkunnig vid Människorättscentret deltog i uppföljningsgruppens arbete med lagen om tillhandahållande av digitala tjänster. Uppföljningsgruppens arbete fokuserade under mandatperioden på att följa upp verkställandet av tillgänglighetsregleringen och stöda Regionförvaltningsverket i Södra Finland i dess tillsynsarbete.

Människorättscentret ordnade i samarbete med riksdagens arbetsgrupp för funktionshinderärenden (VAMYT) ett webinarium om reformen av lagstiftningen om service för personer med funktionsnedsättning. En tjänsteman vid social- och hälsovårdsministeriet höll en lägesöversikt under webinariet över tidtabellen för reformen av lagstiftningen om service för personer med funktionsnedsättning och samrådsförandet i anslutning till den. Representanter för fyra olika handikapporganisationer höll anföranden där de lyfte fram teman som de anser vara viktiga i reformen av lagstiftningen om service för personer med funktionsnedsättning. Människorättscentret publicerade en sammanställning av diskussionerna under evenemanget.

Människorättscentret skrev och finslipade utgående från THL:s utkast den gemensamma rapporten med justitieministeriet om projektet Barometern för grundläggande rättigheter så

att den blev klar för publicering. Rapporten kommer att publiceras våren 2021. Dessutom medverkade Människorättscentret i Handikappforum rf:s enkät om skolvardagen som riktade sig till föräldrar till barn med funktionsnedsättning.

Under mandatperioden intensifierade Människorättscentret samarbetet med de kommunala handikappråderna och deltog i samarbetsmöten mellan handikapprådens sekreterare. Vid det första mötet höll en representant för Människorättscentret ett inledningsanförande om hur skyldigheten att delta i FN:s funktionsrättskonvention borde fullgöras på lokal nivå. Det andra mötetens tema handlade om att förankra funktionsrättskonventionens skyldigheter i lokalförvaltningen och att ta rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i beaktande under coronatiden.

Människorättscentret hördes som sakkunnig i två utredningar om sysselsättningen för personer med funktionsnedsättning. Den ena undersökningen genomfördes av en forskargrupp vid Amsterdams universitet och i den utreddes de bakomliggande orsakerna till att personer med funktionsnedsättning var mindre delaktiga på arbetsmarknaden än majoritetsbefolkningen i Europeiska unionens medlemsländer. Forskningspublikationen kan läsas på webben (*"Explaining the disability employment gap in European countries: the influence of labour market policies and public opinion towards people with a disability"*). Den andra undersökningen utredde strukturella hinder för att sysselsätta personer med funktionsnedsättning i Finland. Denna utredning publicerades av arbets- och näringsministeriet (*"Strukturella hinder för sysselsättning av personer med funktionsnedsättning"*, på finska).

Människorättscentret har under flera års tid följt beredningen av tilläggsprotokollet till Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin (den s.k. Oviedo-konventionen) om vårdåtgärder mot patientens vilja. Människorättscentret gav ett utlåtande om förslaget till tilläggsprotokoll, där man uttryckte oro över att förslaget fortfarande har problem

i förhållande till FN:s funktionsrättskonvention. Förslaget till tilläggsprotokoll innehåller inte heller någon artikel om hur man strävar efter att stärka självbestämmanderätten för en person som är föremål för begränsningsåtgärder.

Samarbete med människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning och teamet för personer med funktionsnedsättning vid jo:s kansli

Medlemmarna i människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning (VIOK) utnämndes vid människorättsdelegationens möte den 20 maj 2020. Kommittén sammanträdde fyra gånger under mandatperioden. På hösten beredde kommittén teman för arbetsprogrammet för perioden 2020-2024. Programmets teman omfattar funktionsnedsatta personers fattigdom och arbetsliv, utbildning, inkluderande och delaktighet i samhället, samt diskriminering och likabehandling, jämte coronapandemins inverkan på rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Dessutom följer kommittén upp regeringsprogrammets genomförande.

Alla medlemmar i kommittén deltog i människorättsdelegationens workshop i september, där man behandlade coronapandemins och de olika begränsningarnas och åtgärdernas inverkan på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Människorättscentret utarbetade en lägesbild utifrån workshoparnas diskussioner över tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, samt över delegationens rekommendationer om hur bland annat funktionsnedsatta personers rättigheter tryggas under coronapandemin och dess eftervård.

Handikappteamet för riksdagens justitieombudsman och Människorättscentret färdigställde ett självutvärderingsverktyg under mandatperioden, som är avsett att stöda åtgärder som stärker klienternas självbestämmanderätt i boendeserviceenheterna. Verktyget består av

frågor som styr självständig bedömning av hur väl boendeserviceenheternas verksamhet och verksamhetssätt stöder och stärker klienternas självbestämmanderätt. Frågorna färdigställdes och verktyget testades i brett samarbete med myndighets- och organisationsaktörer. I nästa skede under 2021 stöder man införandet av verktyget inom boendeservicen.

Internationell verksamhet

Det internationella samarbetet minskade betydligt till följd av coronapandemin och alla möten som arbetsgruppen för ENNHRI CRPD ordnade hölls på distans. Tyngdpunkten i arbetsgruppens verksamhet flyttade till att bedöma och följa upp effekterna av åtgärder i anslutning till coronapandemin. Arbetsgruppen informerade regelbundet om vilka åtgärder som vidtagits i olika länder för att skydda rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och för att trygga deras hälsa.

Det årliga partsmötet för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning inoherades på våren och ordnades slutligen på distans i december. Huvudtemat för mötet var genomförandet av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och agendan för hållbar utveckling 2030 för alla personer med funktionsnedsättning. Underteman för mötet var äldre personer med funktionsnedsättning, en inkluderande miljö och rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning.

Människorättscentret deltog också i en diskussion om artikel 13 i funktionsrättskonventionen som ordnades av FN:s särskilda rapportör för funktionsrättskonventionen. Artikeln i fråga förpliktar avtalsparterna att säkerställa en effektiv tillgång till rättsskydd för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra. Den särskilda rapportörens utkast till anvisningar om innehållet i artikeln behandlades under mötet. Anvisningarna publicerades senare under mandatperioden ("*International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities*").

5 Äldres rättigheter

Intressegruppsarbete med medborgarsamhället och myndigheterna

Människorättscentret inledde arbetet för att främja äldre personers rättigheter som en ny tyngdpunkt våren 2019 då riksdagen beviljade tilläggsresurser för uppgiften. Människorättscentrets två sakkunnigtjänster blev ordinarie i början av 2020 och därefter kunde arbetet utvecklas på längre sikt och systematiskt.

År 2020 fick Människorättscentret ett nytt samarbetsorgan då människorättsdelegationens sektion för äldre personers rättigheter tillattes. Sektionen är delegationens beredningsorgan och kan lägga fram förslag och initiativ samt ge Människorättscentret sakkunnighjälp

Människorättscentrets mål för arbetet för att främja äldre personers rättigheter är att:

- förstärka det rättsliga perspektivet bland annat inom äldreomsorgen
- påverka värderingar och attityder
- påverka kunskaperna om och förståelsen för äldre personers rättigheter
- påverka kvaliteten på lagberedningen och innehållet i lagar och rekommendationer som gäller äldre personers rättigheter

i uppgifter som gäller främjande av äldre personers rättigheter.

Under året samarbetade Människorättscentret intensivt med äldreteamet vid kansliet för riksdagens justitieombudsman i frågor som berörde äldre personers rättigheter. Samarbetet gav betydande synergieffekter genom båda aktörernas uppgifter, dvs. laglighetsövervakning samt allmän uppföljning och främjande av rättigheter.

Centret fortsatte sitt målinriktade och omfattande samarbete kring frågor som berörde äldre personer med äldreorganisationerna, regionförvaltningsverken, Valvira, forskare och andra myndigheter, organisationer och sakkunniga. Människorättscentret deltog också i verksamheten inom det nationella nätverket för experter på äldrerätt (VAASI).³⁰ I verksamheten betonades samarbetet med kommunerna och serviceproducenterna mer än året innan. Samarbetet omfattade främst två projekt vid Människorättscentret: äldrerådsprojektet och projektet för självbestämmanderätt för äldre inom dygnetruntservice.

³⁰ <https://sites.uef.fi/hyvinvointioikeus/vaasi/>

Projekt som främjar äldres rättigheter

Människorättscentret inledde i samarbete med Valvira och Regionförvaltningsverket i Södra Finland ett pilotprojekt vars syfte är att främja äldre klienters självbestämmanderätt och tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna inom boendeservice med heldygnssorg. Projektet genomförs i samarbete med producenter av serviceboende med heldygnssorg. Hösten 2020 skickades en enkät till personalen, cheferna och ansvariga läkare vid de deltagande enheterna. Enkäten utredde synpunkter och kompetens i frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Resultaten från enkäten används som grund för projektets utbildningsmaterial. En separat rapport om resultaten publiceras 2021.

Människorättscentret inledde också en utredning hösten 2020 för att kartlägga de kommunala äldrerådens verksamhet, god praxis och eventuella utmaningar. Enkäten skickades till alla äldreråd för att utreda varje råds praxis och verksamhetsförutsättningar. En rapport om enkätens resultat publiceras på våren 2021.

I december 2020 inleddes projektet *Oikeutta ikäihmisille!* - tarinoita ikääntyvästä Suomesta (OITIS, på svenska Rättigheter till äldre personer - berättelser från ett åldrande Finland) som kartlägger hurdana rättsliga problem äldre personer (över 65 år) har och om de har fått lösningar på sina problem. Undersökningen samlar in fritt formulerade berättelser om de rättsliga problem och de möjligheter till rättvisa som äldre personer upplever. En del av skribenterna intervjuas. I projektet deltar Institutet för kriminologi och rättspolitik vid Helsingfors universitet, Institutet för välfärdsrätt vid Östra Finlands universitet, Tammerfors universitet och Människorättscentret.

Utbildning, kommunikation och påverkan

Under 2020 fortsatte centret att följa upp regeringsprogrammet och att arbeta för att äldre personers grundläggande och mänskliga rättigheter beaktas i verkställandet av målen.

Under året gav Människorättscentret flera utlåtanden om äldre personers rättigheter. Utlåtandena gällde bland annat klientavgifterna inom social- och hälsovården, kvalitetsrekommendationen för äldre, palliativ vård och vård i livets slutskede samt tillsättandet av en ombudsman för äldreomsorgen.

Under 2020 ordnade Människorättscentrets sakkunniga flera utbildningar om de äldres grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter samt självbestämmanderätt för yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården. Sakkunniga vid Människorättscentret höll dessutom anföranden om äldre personers grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter vid många evenemang.

Människorättscentret publicerade en virtuell fotoutställning om äldre personer på sin webbplats och YouTube-kanal på FN:s internationella dag för äldre 1.10.2020.³¹ Videoutställningen Mänskliga rättigheter föråldras inte spreds via sociala medier. Videon hade undertexter på finska, svenska, engelska, enaresamiska, nordsamiska, skoltsamiska och romani och den tolkades i textform.

31 <https://www.youtube.com/watch?v=p4OYbw2LVYM>

Företagsansvar och företag inom social- och hälsovårdsbranschen

Människorättscentret deltog i en sakkunnigroll i forskningsprojektet SIHTI som inleddes i maj 2020 under ledning av forsknings- och utredningsverksamheten vid statsrådets kansli.³² Projektets syfte var att bedöma hur ansvaret för de mänskliga rättigheterna förverkligas i finländska företag, det vill säga hur de har verkställt FN:s principer som styr företag och mänskliga rättigheter.

Granskningen omfattade cirka 80 finländska företag, även företag inom omsorgsbranschen. Utifrån forskningsresultaten bedömer Människorättscentret hur centret i fortsättningen kan främja ansvaret för de mänskliga rättigheterna hos bland annat företag inom omsorgsbranschen. I projektets konsortium ingick förutom Människorättscentret även Hankens och Helsingfors universitets gemensamma forsknings- och utvecklingsinstitut för företagsansvar (huvudansvarig instans), FIANT Consulting Oy och 3bility Consulting.

Internationell verksamhet

Under 2020 samarbetade Människorättscentret i äldrefrågor med bland annat det europeiska nätverket för nationella människorättsinstitutioner ENNHRI, Europarådet, Age Platform Europe och Claudia Mahler, FN:s oberoende expert på äldre personers rättigheter.

32 <https://www.hanken.fi/sv/node/2408911>

Bilaga 1.

Människorättscentrets personal 2020

Direktör

Sirpa Rautio, ordförande för människorättsdelegationen (2012-2016, 2016-2020, 2020-2024)

Sakkunniga

Sanna Ahola, äldre personers rättigheter (2019-)

Mikko Joronen, rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2016-)

Kristiina Kouros, (2012-, tjänstledig fr.o.m. 1.6.2019)

Leena Leikas, sekreterare för människorättsdelegationen, uppföljning (2012-)

Susan Villa, äldre personers rättigheter, företagsansvar (2019-)

Biträdande sakkunniga och praktikanter

Emmi Kupiainen, tf. biträdande expert, uppföljning (1.5-31.12.2020)

Assistent

Katariina Huhta, förvaltning och ekonomi, barnets rättigheter

Bilaga 2.

Människorättsdelegationens medlemmar 2020-2024

1. **Hakonen Kimmo**, underrättelsetillsynsombudsman
2. **Maarianvaara Jukka**, jämställdhetsombudsman
3. **Pekkarinen Elina**, barnombudsman
4. **Puimalainen Mikko**, biträdande justitiekansler
5. **Sakslin Maija**, riksdagens biträdande justitieombudsman
6. **Stenman Kristina**, diskrimineringsombudsman
7. **Talus Anu**, dataombudsman
8. **Juuso Tuomas Aslak**, ordförande, Sametinget
9. **Ali Atik**, JK, VH, verkställande direktör, Lakiasiaintoimisto Allianssi Oy
10. **Angersaari Inga**, SVM, projektchef, Diak
11. **Arikka Laura**, TM, verkställande direktör, Dialogpaus-stiftelsen
12. **Caldén Anna**, socionom (YH), koordinator, Samarbetsförbundet kring funktionshinder SAMS
13. **Enache-Kotilainen Anca**, FM, utvecklingschef, Stiftelsen Diakonissanstalten i Helsingfors
14. **Haanperä Outi**, PhD (Economics), ledande sakkunnig, Sitra
15. **Iivonen Esa**, JM, ledande sakkunnig, Mannerheims Barnskyddsförbund
16. **Juvonen Anu**, MA (Development Studies), verksamhetsledare, DEMO rf
17. **Jylhä Marja**, MD, professor i gerontologi, Tammerfors universitet

18. **Kallioma-Puha Laura**, JD, professor i socialrätt, Tammerfors universitet
19. **Kallioniemi Arto**, TD, PeM, professor i religionsdidaktik, Helsingfors universitet
20. **Kupila Sakris**, MK, ordförande, SETA ry
21. **Laajapuro Niina**, pol.mag., MBA, chef för människorättsarbetet, Amnesty International Finländska sektionen
22. **Laukkanen Janne**, JM, SVM, direktör (kommunikation och påverkan), Juristförbundet
23. **Mahlamäki Pirkko**, FM, JM, generalsekreterare, Handikappforum
24. **Mattila Kaari**, PD, generalsekreterare, Förbundet för Mänskliga Rättigheter
25. **Mattila Yrjö**, PD, JL, VH, juridisk konsult, Närståendevårdarnas förbund
26. **Mäki-Petäjä-Leinonen Anna**, JD, docent, direktör, Institutet för välfärdsrätt, Östra Finlands universitet
27. **Nuotio Kimmo**, JD, professor i straffrätt, Helsingfors universitet
28. **Ojanen Tuomas**, JD, docent, professor i statsförfattningsrätt, Helsingfors universitet
29. **Okkonen Laura**, fil.stud., Senior Human Rights Manager, Vodafone Group Plc
30. **Ollus Natalia**, JD, PM, direktör, Europas kriminalpolitiska institut (HEUNI)
31. **Rankinen Lea**, DI i miljöteknik, chef för hållbarhet och samhällskontakter, Paulig Group
32. **Salminen Mirva**, SVM, forskare, Lapplands universitet
33. **Sood Nitin**, PM, BA (Liberal Arts and Sciences), likabehandlingsplanerare, Helsingfors stad
34. **Suomu Katariina**, SVM, verksamhetsledare, Minnesförbundet
35. **Suurpää Leena**, PD, docent, chef för de ungas skyddshusverksamhet, Finlands Röda Kors
36. **Teittinen Antti**, SVD, docent, forskningschef, Kehitysvammaliitto
37. **Thors Astrid**, jur.kand., VH
38. **Viljanen Jukka**, FÖD, professor i offentlig rätt, Tammerfors universitet

Medlemmar i människorättsdelegationens arbetsutskott 2020-2022

1. **Esa Iivonen** (vice ordförande för människorättsdelegationen)
2. **Atik Ali**
3. **Inga Angersaari**
4. **Niina Laajapuro**
5. **Pirkko Mahlamäki**
6. **Laura Okkonen**
7. **Nitin Sood**
8. **Astrid Thors**

Bilaga 3.

Sektionernas medlemmar

Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning (VIOK) 2020-2024

Anna Calden
Pirkko Mahlamäki
Yrjö Mattila
Antti Teittinen

Sakkunnigledamöter

Människorättskommittén - **Mikko Joronen**
Justitieombudsmannen - **Minna Verronen**

Utomstående sakkunniga

Elina Nieminen (Invalidförbundet rf)
Markku Jokinen (Finlands Dövas Förbund rf)
Sari Kokko (Synskadades förbund rf)
Pirkko Justander (Ruseti - Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry)
Anssi Karhu (Me Itse ry, Kotka underavdelning)

Sektionen för äldres rättigheter 2020-2024

Marja Jylhä
Laura Kalliomaa-Puha
Pirkko Mahlamäki
Yrjö Mattila
Anna Mäki-Petäjä-Leinonen
Laura Okkonen
Katariina Suomu

Utomstående sakkunniga

Virpi Dufva
Lotta Hämeen-Anttila
Päivi Topo

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE



00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi